

BİR FAKTÖR OLARAK EĞİTİMİN KADININ AİLE İÇİ KARARLARA KATILIMI ÜZERİNE ETKİSİ

THE EFFECT OF EDUCATION, AS A FACTOR, ON THE PARTICIPATION OF WOMEN IN DOMESTIC DECISIONS

Yrd. Doç. Dr. Latife Kabaklı Çimen

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İstanbul
latife.kabaklicimen@iszu.edu.tr

ÖZET

Bu çalışma ile Türk ailesinin geçmişten bugüne kadar geçirdiği süreçte eğitimin kadının aile içi kararlara katılımı üzerinde etkinliğini tespit edilmek amaçlanmıştır. Kadının aile içindeki statüsünü belirleyen faktörleri, aile içindeki iş bölümünü, rollerini ve aile içi kararlardaki etkinliğinin kadının eğitim düzeyine göre nasıl etkilediği tespit edilmiştir. Çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. 600 örneklem üzerinde yapılan çalışmanın sonucunda eğitim düzeyi yükseldikçe kadınların hane gelirine katkılarının; aile içinde ve toplumda statülerinin yükseldiği tespit edilmiştir. Geleneksel aile yapısında erkek tarafından alınan kararlar; kadınların eğitim düzeyi yükseldikçe ortak alma eğiliminin arttığı görülmüştür. Fakat gayrimenkul ve araba alım satımı, tatil ve tasarruf gibi önem derecesi yüksek maddi konularda ise erkeğin tek başına karar verme oranında yükselme görülürken, birlikte karar verme oranının düştüğü tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: aile, kadın, eş, karar verme, eğitim

ABSTRACT

In this study, we attempt was to determine the effectiveness of woman's education in their participation in making domestic decisions through the chronological development of Turkish families from past to present. We dwelt on the factors determining the status of women, the division of labour, the roles they play and how far the level of their education was influential in decision-making with in the family. In this article we preferred to use, quantitative research methods to achieve more concrete outcomes. As a result of extended research involving 600 cases, it was found that the more the level of education of women rises the more their contributions to household income and their status with in the family, and society will boost. It was also concluded that a rise in the women's education result in greater decision-making. It is concluded that arise in the level of women's education results in greater decision-making input on the part of all the partners in the family. The analysis demonstrated that while the decision which have a high degree of importance in financial matters for the family, such as buying and selling real estates, high purchases, holidays and saving are generally taken by men alone, the rate of shared decision-making regarding finances has decreased.

Key words: family, woman, partner, decision making, education

GİRİŞ

Bu çalışma 'Bir Faktör Olarak Eğitimin Kadının Aile İçi Kararlara Katılımı Üzerine Etkisini' araştırmak amacıyla yapılmıştır. Le Play'e göre "bir toplumun yapısını tanımak aile tipini bilmekle mümkündür" (Zimmerman, 1964: 27). Benzer şekilde Kafesoğlu'da "Toplulukların hukuki, iktisadi ve siyasi durumlarını anlamak için ilk incelenen yapının aile olduğunda ilim adamları fikir birliği halindedirler" (Kafesoğlu, 1970: 109) demektedir. Tarihi gelişim sürecinde Türk ailesi geleneklerinden kaynaklanan özellikleri bazı değişikliklerle günümüze kadar taşımış, din ve hukuk kuralları ile modern aile yapısını oluşturmuştur. Aile denildiği zaman ilk akla gelen kadın ve/veya annedir. Aile yapısının işleyişinin ve değişmelerinin muhatabı odur. "Bir içtimai zümrenin aile hayatı hakkında esaslı bir fikir sahibi olabilmek için önce o zümredeki kadınlığın durumuna göz atmak gerekmektedir" (Cebeci, 1993: 84). Bütün bunlar araştırmamızda Türk ailesi ve toplumu için önemli olan kadının kararlara katılmadığı durumunun ortaya çıkarılmasının ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Modernleşme çabalarına ve değişim süreçlerine rağmen Türk toplumunun tarihi, geleneksel ve dini değerlerini en çok ve en iyi koruyan kurumlardan birisi ailedir. Türk ailesinin sağlığını ve devamlılığını koruyan faktörler arasında "aile üyelerinin statüleri, aile içi gelenekler, yakın akraba

ilişkileri, aile içi eğitim anlayışı, kararların birlikte verilmesi sayılabilir. Karar alma aile ile ilgili en hassas konulardan birisidir Kendini ilgilendiren kararlara katılan kadın kararların olumlu veya olumsuz sonuçlarına katlanacak ve aile içinde çıkması muhtemel çatışma, tartışma hatta şiddet önlenebilecektir. Günümüz Türkiye'sinde ailenin ve özellikle kadının durumuna baktığımızda pek çok problemle karşı karşıya olduğunu görmekteyiz. İstatistikler ailenin yaşadığı problemleri açık bir şekilde ortaya koyarken bizlere çareler araştırmamız konusunda sorumluluklar yüklemektedir.

DİE 2000 evlenme istatistiklerine göre: Türkiye'de kaba evlenme oranı binde 6.84'dür.TÜİK 2006 verilerine göre binde 8.72dir.TÜİK 2006 verilerine göre ortalama ilk evlenme yaşı erkeklerde 26.1 kadınlarda 22.8 dir. Görüldüğü gibi kadınlar erkeklere göre daha erken yaşlarda evlenmektedirler. 20 yaşından küçük evlenmelerde ilkökul mezunu olan kadın ve erkeklerin daha fazla olduğu görülürken eğitim seviyesi yükseldikçe evlenme yaşının da yükseldiği görülmektedir.

DİE 2000 boşanma istatistiklerine göre; boşanmaların yaklaşık yarısı evliliğin ilk beş yılında görülürken evlilik süresi uzadıkça boşanma oranı azalmaktadır. Boşananların yaklaşık yarısını (% 43.85) çocuksuz aileler oluşturmaktadır. Burada çocuğun aile bağlarını güçlendirici özelliği etkili olurken, son yıllarda kadınların sosyo-ekonomik konumlarındaki gelişmeye bağlı olarak boşanmalarda çocuklu çiftlerin oranında görülen artış bu faktörünün etkisinin azaldığını göstermektedir. TÜİK 2006 verilerine göre kaba boşanma hızı % 1.28 dir Boşanmaların % 42.6'sı evliliğin ilk 5 yılı içinde gerçekleşmektedir. Ülkemizdeki boşanmaların en önemli sebebi aile içi geçimsizliktir. Bize göre kadının aile içi kararlara katılamaması geçimsizliklerin önemli bir sebebidir.

TÜİK 2006 istatistiklerine göre Türkiye'deki kadınların intihar sebeplerinin ilk sırasında aile geçimsizliği bulunmaktadır. Aynı zamanda duygusal ilişki ve istediği ile evlenememe kadın intiharlarının diğer sebepleri arasında sayılmaktadır. Kadınlar küçük yaşlarda evlenmekte ancak evlilik kararlarını kendilerinin vermediği için sosyo-ekonomik yönden güçlendiği zaman boşanmayı düşünmekte, şiddete uğramakta veya intihara kalkışmaktadır. Kadınlar baba evinde söz sahibi olamadığı gibi evlendikten sonra da aile içi kararlarda etkili olamamaktadır. Aile içinde ortaya çıkan problemlerin en önemi nedeni aile üyelerinin öncelikle kadınların kendilerini ilgilendiren kararlara katılmaları ve verilen kararlardan uygulama zamanına kadar haberdar olmamalarıdır.

Ailenin sağlamlığı toplumun sağlamlığının dolayısıyla devletin sağlamlığının garantisidir. Ailede kadın karar mekanizmalarına katılmadığı zaman aile içerisinde çatışma, rekabet, huzursuzluk ve şiddet açığa çıkacaktır. Bu durum çocukların sosyalleşmelerini olumsuz yönde etkileyecektir. Huzursuz ve şiddetin yoğun yaşandığı aile ortamında sosyalleşen çocukları evlilik hayatlarında da benzer modellere meyletmeleri kaçınılmazdır. Aynı zamanda boşanma oranlarını etkileyen bu durum toplumda parçalanmış aile oranlarının artışını bu durum da devletin yapısını tehdit edecektir. Dolayısıyla devletin ve toplumun sağlıklı bir şekilde var olmaması ve varlığını devam ettirmesi isteniyorsa Ailenin ve kadının ailede, sosyoekonomik ve siyasi karar mekanizmalarında yer alabilmesi için gereken fırsatlar verilmesi ve politikalar oluşturulması şarttır ve gereklidir. Türk ailesi ve kadının toplumsal statüsü ile ilgili birçok araştırma mevcut olmasına rağmen doğrudan kadının eğitim düzeyinin ile aile içinde karar verme yetkisini kullanımıyla ilgili yapılmış çalışmalar sınırlıdır.

Kadınların Öğrenim Durumu

Eğitim toplumu oluşturan fertleri bir arada tutan ve onların gelişen bilimsel ve teknolojik gelişmelere uymalarını kolaylaştıran temel faktörlerden birisidir. Modern zihniyet ve sosyal koşulları ile birlikte kadınların çalışma hayatına girişi ve eğitim Durumlarındaki yükselme, erken evlenmelerde ve çocuk sahibi olmada bir azalmaya tesir etmiştir. Bu durum, kadının geleneksel rollerinde önemli değişimleri doğurmuştur. Ayrıca bu süreçteki edinilen eğitim imkânları ve kadınların iş hayatına girmesi cinsiyet rollerinin algılanmasında ve yeniden şekillenmesinde etkili olmuştur (Tallichet and Willits, 1986: 219-220). Kadınların toplumda ve aile içinde statülerinin yükselmesi ile aile içi ve toplumsal karar mekanizmalarında rol oynamaları eğitim seviyeleri ile yakından ilgilidir. 1950 yılında tüm nüfusta % 33.6 olan okuma yazma oranı 1980 yılında % 80.5'e yükselmiştir. 1990 yılında kadınlar için bu oran

% 71.95'dir. 1999 Hane halkı işgücü anketi sonuçlarına göre Türkiye'de okuryazar olmayan kadınların oranı % 21, okur yazar olup bir okulu bitirmeyenler % 8.2, ilkokul mezunu olanlar % 49.2, ortaokul % 8.3, orta ve dengi okul % 0.4, lise % 7.5, lise ve dengi meslek okulu % 2.7, yüksekokul veya fakülte % 3.7'dir (DİE, Ekim, 1999). TÜİK verilerine göre 2006 yılı Yetişkin Okur-Yazarlık oran 88,1 dir. Erkeklerde 96,0 iken kadınlarda 80.'dür Kırdan kente gidildikçe eğitim seviyesi yükselmektedir.

"Kadınların eğitim durumlarında yükselme olduğunda, daha fazla çocuk sahibi olmak yerine, kısıtlı olan zamanlarını ve imkânlarını daha iyi eğitim görmüş, daha sağlıklı çocuk yetiştirmeye yöneltmektedirler. Ayrıca eğitim kişi başına düşen geliri de olumlu yönde etkilemektedir. "Eğitim ve öğretim işgücünün verimliliğini de doğrudan etkilemektedir. Geleneksel ekonomilerde tarım kesiminde çalışanlar toplumun en az eğitilmiş kesimidir" (KSSGM, 1998:137). Eğitim seviyesinin düşüklüğü "kadınların sosyal aktivitelere katılım oranını düşürmekte, ekonomik olarak da görünmeyen emek çoğu zaman hiçe sayılmakta ve kadın kendini bir başkasına (çoğu zaman eşine) bağımlı olma gereğini hissetmekte, eşi olmadan basit bir kararı bile tek başına alamamaktadır" (Kıran,1998:123). Kentleşme, sanayileşme, yükselen eğitim seviyelerine bağlı olarak elde ettikleri meslekler ve istihdam imkânları kadınların hem aile içinde hem de toplumda statülerinin yükselmesini ve aile içi kararlarda daha etkili olmalarını sağlamıştır.

Otorite

Otorite hak ve sorumlulukların belirlendiği hukuki bir kavramdır. Bir kişiye yasalarla veya geleneklerle verilmiş yönetme gücüdür. "Otoriteyi elinde bulunduran kimse, töreye uygun (meşru) olarak itaat bekleme hakkına sahip bulunurken, itaat etmek durumunda olan kimse de alınan kararlara uymak zorundadır" (Eren, 1993: 296). Aile içi etkileşimde otorite kavramının yerinde olup olmadığı tartışılmaktadır. Kimmel ve Hens gibi bazı düşünürlere göre "evlilik, dinamik karşılıklı ilkesinden çok, karşılıklı özdeşleşme ve eşitlik aracılığı ile daha iyi tanımlanmaktadır (Kimmel, 1966: 460-465). Aile içinde otorite alanlarının belirlenmesi ve otoritenin kullanımı konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bazılarına göre "Gücün uygulanması konusunda yetkinlik alanları birbirinden ayrılabilir. Geleneksel ailelerde kadının ve erkeğin yetkinlik alanları birbirinden ayrıldığı için muhtemel bir çatışma sınırlanmış olmaktadır (Sayın, 1991: 539). Scanzoni'ye göre ise eşlerin yetkinlik alanının ayrılması aksine savaşı ve kavgayı arttırabilir" (Scanzoni, 66). Yetkinlik alanlarının bölünümü asimetrik olabilir. Aktörlerden biri diğerinin yönettiği sektörlerin daha önemli olduğunu algılayabilir veya birinin yönettiği sektör diğerini ilgilendirmeyebilir (örneğin evin dekorasyonu).

Otorite eşit bir biçimde paylaşmadığında, hiyerarşik yapı oluşur. Hiyerarşik bir yapı çatışmanın kaynağını oluşturur. Konuya tarihsel boyutta baktığımızda, aile içinde en fazla kaynağa sahip olan ana-erkek döneminde anne, babaerkek döneminde ise baba gücü eline geçirmiş ve ailede yönetici duruma geçmiştir. "Aile içinde büyük bir çıkar ve fikir birliği olabilir, böylece de güç kavramının uygulanması da büyük ölçüde sınırlanır. Eşler arasındaki güçlük bir eşitsizlik durumunda fikir birliği sağlanamaz ise çatışma" çıkmasıdır (Sayın, 1991: 539). Ancak "itaat ettirme gücü, itaat edenlerin istek ve iradelerinden de ortaya çıkabilir. Böyle bir durumda otoritenin demokratik boyutu ortaya çıkmaktadır. "Kişiler arasında karşılıklı fikir alış verişinde bulunmakta ve en çok inandırıcı görülen fikir itaat ettirici duruma geçmektedir" (Eren, 1993: 296). Aynı şekilde "Aile liderine karşı diğer üyelerin beğeni ve sevgisinin derecesi arttıkça liderin kendilerine etkisini benimsemeleri artar ve ona kendilerini yönetmesi için otorite verirler" (Başaran, 1998: 90). Bu şekilde ortaya çıkan otorite diğer bireylerle bağımsız ilişkilere dayanmakta "ikna etme ve takip ettirme gücü özelliğine bürünmektedir" (Eren, 1993: 297). Otoriteye bağlılık, aile hayatımızın, oluşturduğu ve gerektirdiği bir davranıştır. Çağdaş demokratik ailede eğitim düzeyinin yükselmesiyle otorite paylaşım, hak ve yerindelik gibi kavramlara dayanan eşitlikçi bir aile yapısı ortaya çıkmıştır. Anne baba hatta çocuklar eşit haklara sahip olmuşlardır.

Karar verme

Aile içinde karar almayı etkileyen pek çok iç ve dış faktör bulunmaktadır. İç faktörler arasında ihtiyaçlar, amaçlar ve değerler sayılabilir. İnsanın hayatını devam ettirebilmesi için pek çok şey

ihtiyacı vardır. Maslow'un sıralamasındaki ihtiyaçlar ailenin amaçları ve çevre tarafından belirlenmektedir. Bireyi iyi ve doğru olanı yapmaya yönlendiren değerler aile, okul, din, arkadaş grubu ve medya özellikle televizyon tarafından belirlenmektedir. Değerleri kişisel, ahlaki ve sosyal değerler olarak gruplandırabiliriz. Kişisel değerler; disiplin, dakiklik, saygıdeğer olma v.b Birey önce aile içinde farklı kişisel değerler ve amaçlar edinir ve bu değerler kararlarını etkiler. Ahlaki değerler; doğru-yanlış, güzel-çirkin, özgürlük, diğerlerinin haklarına saygı, dürüstlük, güvenilirlik ve hangi davranışın iyi ve doğru olduğunu belirleyen değerlerdir. Sosyal değerler: diğer insanlarla işbirliği, bağımsızlık, adalet, hayırseverlik, kanunlara saygılı olma insanlığın genel değerlerini tanıma ve kabul etme olarak sıralanabilir (Jacobson, 1969:1)

Amaçlar; sahip olduğumuz değerler ve elde etmek istediğimiz hedefler kararlarımızı belirler. Aile bir konuda karar vermeden önce şu aşamalara dikkat etmelidir. "1. tanımlama yönelme 2. seçeneklerin sayısı 3. seçenekleri karşılaştırma ve sıralama 4. araştırma ve bilgi toplama 5. karar verme" (Paolucci, 1977: 100). Aile içinde alınacak kararlar "sosyal, ekonomik ve teknik kararlar" olarak sıralayabiliriz (Diesing, 1962: 244-247). Sosyal kararları alırken aile üyeleri amaca uygun seçenekler arasından birini tercih etmek durumundadırlar. Ancak aile üyeleri arasında değer, amaç ve rol çatışmaları meydana gelebilir. Ekonomik kararlar: amaca ve bütçeye uygun olana karar vermek çeşitli seçenekler arasından birini tercih etmek ve diğerlerini reddetmek olarak görülür. Teknolojik kararlar: Ekonomiye dayalı kararlardır. Amaca uygun ihtiyacı giderecek ve zamanı aile üyelerinin ortak kararı ile değerlendirilmelidir Aile içinde alınacak karar doğru uzlaşma ile yanlış uzlaşma arasındadır. Hangisinin tercih edileceği önemlidir. Karar alma sürecinde en zaman alıcı adım kararı almak değil o kararı uygulamaktır (Drucker, 2001: 12).

"İnsanların kendilerini etkileyecek kararlara katılma isteği çok şiddetlidir" (Eren, 1993: 37). Aile içinde üyelerin kendilerini ilgilendiren kararlarda söz sahibi olmak istemelerinin çeşitli sebepleri olabilir. Kadınlar kendi ihtiyaçları, istekleri ve beklentileri hakkındaki kararlar kendileri vermek veya tercihlerini oraya koyarak kişiliklerine saygı gösterilmesini isterler. Aile üyeleri alınacak kararlara katıldıkları oranda daha huzurlu bir şekilde hayatlarını devam ettirirler. Aile içinde ortaya çıkan problemlerin nedeni aile üyelerinin kendilerini etkileyecek kararlara katılmamaları ve verilen kararların uygulama zamanına kadar bu kararlardan haberdar olmamalarıdır. Eşler aileyi ilgilendiren konularda birbirlerinin düşünce ve isteklerini dikkate almalıdırlar. Bu şekilde ortak kararların alınması ve uygulanması daha kolaydır ve ortaya çıkan "biz bir aileyiz" anlayışı güçlü bir motivasyon ve huzur unsuru olacaktır. "Bazı durumlarda fertlerin çıkarlarıyla ailenin çıkarları çatışabilir. Kişi ailedeki diğer üyeleri düşünmek yerine, kendi kısa vadeli istek ve çıkarlarını ön planda tutabilir. Böyle bir durumda aile üyeleri arası "birliktelik ruhu" oluşturulabilirse aile menfaatinin kişisel menfaatlerin önüne geçmesi sağlanır. Aile bütün üyelerin aşağı yukarı eşit statüde olduğu modern bir aile ise birinin sözünü diğerlerine kabul ettirme isteği diğerlerinin itirazına ve rahatsızlığına sebep olabilir. Grup içinde bazen aynı görüşü paylaşanların baskısı uzlaşmayı engelleyebilir. Özellikle mutlaka bir karar verilmesi gereken durumlarda bir karara varmak o karara nasıl varıldığından daha çok önem taşır ve birçok önemli olabilecek nokta göz ardı edilerek sonuca ulaşılır. Azınlığın öne sürdüğü fikirler kabul görmez ve grubun tamamının uyum göstermesi beklenir. Bütün bu beklentiler, gruptaki herkesin verilecek kararın doğru ve geçerli bir karar olduğu konusunda hem fikir olmasını sağlamaya yöneliktir.

Bu durumda ancak grup üyeleri birbirine çok bağlı ise üyelerden uyum göstermeleri beklenir. Tehdit edici ve stresli durumlar karar alınırken baskı oluştururlar. Kararlar alındıktan sonra itiraz edenlerin eleştirileri dikkate alınmalıdır. Gerekirse aile dışından yakınlar çağırılarak onların görüşleri alınabilir. Aile içinde karar almada "eşler arasında statü farklılığı olan erkeğin üstün kadının düşük statülü kabul edildiği ailelerde kimin öneride bulunacağı kimin de bunlara uyacağı normlarla belirlenmiştir" (Kağıtçıbaşı, 1999: 292). Bundan başka "Aile içinde kocanın karar verme durumu eşler arasındaki rollerin ayrışması ve iletişimin azalması gibi diğer aile içi dinamikleriyle ilişkilidir" (Kağıtçıbaşı, 1978: 93). Aile içinde kararların alınmasında bireylerin statüleri ve eğitimleri etkileyici kriter olarak karşımıza çıkmaktadır. Geleneksel Türk aile yapısında hakim olan cinsiyete bağlı statü dağılımında

erkeğin statüsü yüksek kadının statüsü düşüktür. Modern aile yapısında ise kadın ve erkeğin statülerinin birbirine eşit olduğu kabul edilmektedir.

Çekirdek ailede, karı -koca ilişkileri görece olarak daha eşitlikçidir ve kadın da karar alma sürecine katılabilir. Bununla birlikte, her biçimdeki Türk ailesinin evrensel özelliği kadının tabi olması olarak görülür Çünkü bu aile tipinde bütün bireyler babanın yetkisi altındadır Aileyi ilgilendiren bütün parasal ve diğer kararlar onun tarafından alınır. Evlenme ve eş seçime konularında kadınların büyük çoğunluğunda olduğu kadar erkeklerin de önemli kısmı için kişisel seçimden çok aile kararları etkili olduğu bilinmektedir Kent hayatı ve eğitim seviyesi eşler arasındaki ilişkilerin değişmesine sebep olmaktadır. Eğitim ve sosyo- ekonomik seviyesi yüksek olan ve kentlerde yaşayan ailelerde eşler birliktelik ve yakınlıkla ilgili daha eşitlikçi bir tutum sergilemekte ve kararlar genellikle birlikte veriliyor görülmektedir. Araştırmamız kentsel ailede kadının kararlara katılımı ile ilgili değerlendirmeleri net bir şekilde ortaya çıkarmaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışma kaynak taraması ve kantitatif araştırma yöntemleriyle gerçekleştirilmiştir. Kaynak taraması: Aile ile yapılmış akademik çalışmaların, yazılmış kitapların ve araştırmaların sonuçlarını kadının eğitimi ve kararlara katılımı doğrultusunda derleyen teorik bir araştırmadır. Dokümanların yorumu şeklinde gerçekleştirilen bu bölümde belgeler araştırmanın konusunun sınırları ve amacı doğrultusunda toplanmış, yorumlanmış ve sistematize edilmiştir. Kantitatif araştırma yöntemi yüz yüze anket tekniği ile yapılmıştır. Toplanan bilgiler ve belgelere dayalı tasviri (deskriptif) açıklamalar yorumlanmıştır. Açıklayıcı araştırmaların hareket noktası olgular arasındaki nedensel ilişkilerin hipotezler halinde formüle edilmesidir. Kurulan hipotezlerin araştırma teknikleriyle sınanması ve gerçekleştirmeleriyle yani değişkenler arası neden-sonuç ilişkilerinin ortaya konması amaçlanır. Bu şekilde bilimsel genelliklere ulaşılır " (Gökçe, 1993: 66). Bu bağlamda ifade edilen hipotezler aile içinde karar verme yetkisinin kullanımı ile karar vermeyi etkileyen eğitim faktörü neden sonuç ilişkisi değerlendirilerek test edilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Günümüz ailesi hızlı yaşanan sanayileşme ve şehirleşmenin etkisi ile kadın-erkek rollerinde değişiklikler yaşamaktadır. Kadınların öğrenim seviyesinin yükselmesi, çalışma hayatına katılmaları, evlenme yaşlarının yükselmesi, kanunların kadın-erkek eşitliğini sağlayacak şekilde değiştirilmeleri kadının aile içinde ve toplumda etkinliğini arttırmıştır. Ancak bu durum Erkal'a göre (1991a: 56-57) hiçbir zaman erkeğin aile içindeki rolünü azaltan bir etki de yapmamıştır. Türk ailesinin tipik bir özelliği olarak kadının yeri ve rolü erkeğe göre matematik bir eşitlik şeklinde gelişmemiştir. Bu çalışmanın temel amacı Değişen görev ve fonksiyonları açısından ailenin ve aile içinde kadının kararlara katılımı ile ilgili mevcut durumu sosyolojik esaslara uygun olarak bu güne kadar geçirdiği değişimleri ve bu günkü durumunu uygulamalı bir araştırma ile ortaya koymaktır. Araştırmamızda kadınların, eğitiminin "Aile İçi Kararlara Katılımı Üzerine Etkisini" tespit etmektir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini İstanbul'da yaşayan aileler oluşturmaktadır. İstanbul Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden çok farklı sosyo- kültürel ve ekonomik yapı özelliklerini taşıyan ailelerin göç etmesiyle, her seviyeden ailenin bir araya toplandığı bir toplum manzarasını yansıtmakta ve büyük oranda Türkiye'nin modelini oluşturmaktadır. İstanbul'un gecekondu bölgelerinde yaşayan ailelerin, kendi bölgelerinin kültürel özelliklerini nispeten koruyor olmaları geleneksel aile yapısını yansıtmaları araştırmamız açısından önemlidir. Araştırmamızda, tesadüfi örnekleme tekniğiyle evreni temsil edebilme özelliğine sahip bir örneklem oluşturulmaya gayret edilerek, bu örnekleme "ana kitlede yer alan mevcut kategorilerin belli sınırlar dahilinde örnekleme alınması" (Arslantürk, 1995: 86-87) ve

“incelenecek olan toplam grubun bir çeşit minyatür modelinin oluşturulması” (Duverger, 1999: 170) işlemlerini gerektiren “kota örnekleme” tekniği uygulanarak araştırmanın verileri elde edilmiştir.

İstanbul’un Anadolu yakasında “üst”, “orta” ve “alt” sosyo-ekonomik seviyede örnekleme oluşturmak için “üst” grupta Kadıköy, “orta” grupta Üsküdar ve “alt” grupta da Ümraniye semtlerinde ikamet eden 600 kişiye kota örnekleme tekniği ile anket uygulanmıştır. Anket evli ve halen eşi ile birlikte yaşayan kadınlar ile gerçekleştirilirken çalışıp çalışmama şartı aranmamıştır.

Veri toplama Aracı

Araştırmamızda kullandığımız veri toplama tekniği anket uygulamasıdır. Anket formu hazırlanırken araştırmanın hipotezlerini doğrudan test etmemizi sağlayabilecek sorulara yer verilmiştir. Anket uygulamasından elde edilen verilerle frekans tabloları oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen bilgi türü de frekans dağılımlarına dayanmaktadır. Araştırmamızda hazırlanan soru kâğıdı evli ve halen eşi ile birlikte yaşayan kadınlara uygulanmıştır. Her soru kâğıdı 58 kapalı, 13 açık uçlu sorudan oluşmuştur. Soru kâğıdında öncelikle evli kadınların kendisine ve eşine ait sosyo-demografik verilere ait sorulara yer verilmiştir. Daha sonra kadının eğitim düzeyinin aile içi kararlara katılma ile ilgili tutumları etkileyip etkilemediğine, evde erkek otoritesinin ve şiddet olup olmadığına, evde sorumluluk paylaşımı, aile içi ilişkiler ve aile ile ilgili kararlarda kadının etkinliğini ölçmeye yönelik sorulara yer verilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Çalışma için 600 anket dağıtılmış, eksik ve hatalı doldurulan anketlerin çıkarılması sonucu toplam 414 anketten elde edilen veriler analize dahil edilmiştir. İstanbul’u Türkiye’nin küçülmüş bir modeli olarak ifade ettiğimizde, bir yönüyle buradan elde ettiğimiz sonuçlarla Türkiye genelini tanımlamamız mümkün olabilecektir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS 10.0 ve Excel programlarına aktarılmış ve bu iki program yardımıyla istatistiksel analizler yapılmıştır. Çalışmada frekans tabloları ve çapraz tablolar yapılmış hipotezlerimiz doğrultusunda hazırladığımız bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında bir ilişki olup olmadığı, eğer istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki varsa ilişkinin yönü araştırılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkilerin belirlenmesinde Ki-kare, Kruskal Wallis, Bağımsız Değişkenlerde t testi, varyans analizi (Anova) Korelasyon testleri ve Tukey Post-hoc çoklu karşılaştırma teknikleri kullanılmıştır.

BUGULAR

Bu bölümde uygulama sonucunda elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri yer almaktadır. Amaçlara göre hazırlanan soruların cevapları sırayla tablolar aracılığıyla sunulmuştur. Araştırmanın Amaçlarına Yönelik Analizlere Ait Bulgular:

Tablo 1: Araştırmaya Katılanların Kendilerinin, Eşlerinin, Annelerinin, Babalarının, Kayınvalidelerinin, Kayınpederlerinin Öğrenim Durumu.

Öğrenim Durumu	Kendisi		Eşi		Annesi		Babası		K.validesi		K.pederi	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Okur-yazar değil	12	2.9	0	0.0	111	30.0	38	10.4	142	40.0	51	14.5
Okur-yazar	8	1.9	0	0.0	52	14.1	29	7.9	41	11.5	41	11.6

ilkokul	109	26.5	88	21.3	157	42.4	185	50.5	135	38.0	163	46.3
Ortaokul	28	6.8	46	11.1	27	7.3	36	9.8	15	4.2	29	8.2
Lise	107	26.0	114	27.9	18	4.9	45	12.3	14	3.9	45	12.8
Üniversite/Y.Lisans	147	35.7	150	39.2	5	1.4	33	9.0	8	2.3	23	6.6
Toplam	411	100.0	408	100.0	370	100.0	366	100.0	355	300.0	352	100.0

Araştırmaya katılan kadınların öğrenim durumuna baktığımızda en yüksek orana yüzde 35.7 (147 kişi) ile üniversite mezunu, yüzde 26.0 (107 kişi) lise, yüzde 6.8 (28 kişi) ortaokul, yüzde 26.5 (109 kişi) ilkököl, yüzde 1.9 (8 kişi) okur yazar, yüzde 2.9 (12 kişi) okuma yazma bilmemektedir. Kadınların eşlerinin yüzde 39.2'si (150 kişi) üniversite mezunu iken yüzde 27.9 (114 kişi) lise, yüzde 11.1 (46 kişi) ortaokul, yüzde 21.3 (88 kişi) ilkököl mezunudur. Erkeklerde okuryazar olmayan yoktur (Tablo 1). Görüldüğü gibi erkeklerin eğitim seviyesi kadınlardan daha yüksektir. Annelerin ve kayınvalidelerin eğitim seviyesi babalardan ve kayınpederlerden daha düşüktür. Örneklem grubundaki kadınları anneleri ve kayınvalideleri ile kıyasladığımızda aradaki eğitim farkı kadınlar açısından oldukça önemlidir. Eğitim seviyesi yükselen ve meslek sahibi olan kadın ekonomik olarak bağımsızlaşmakta ve kararlara daha etkili bir şekilde katılmak istemektedir.

Tablo 2: Araştırmaya Katılanların, Eşten İzin Alma, Eşin Kararlarına Uyma, Kadını Ailedeki Görevi, Oy Verme Kararına Müdahalesi Konusundaki Görüşler

Değişkenler		n	%
Kadın evden çıkarken mutlaka eşinden izin almalı mıdır?	Haber vermelidir	345	84,8
	İzin almalıdır	50	12,3
	Ne izin almalı ne haber vermelidir	12	2,9
Toplam		407	100
Eşinizin her kararına mutlak uyar mısınız?	Her zaman	43	10,5
	Çoğu zaman	211	51,5
	Ara sıra	132	32,2
	Nadiren	22	5,4
	Hiçbir zaman	2	0,5
Toplam		410	100
Kadının aile kurumu açısından en önemli görevi hangisidir?	Kadınlık annelik	144	35,7
	Kadınlık annelik, aile bütçesine katkıda bulunma	43	10,7
	Aileyi temsil etme	18	4,5
	Aile bütçesine katkıda bulunma	5	1,2
	Kadınlık annelik, aileyi temsil etme	5	1,2
	Hepsi	188	46,7
Toplam		403	100
Seçimlerde oy verme kararına eşiniz müdahale eder mi?	Evet	20	5
	Hayır	383	95
Toplam		403	100

Araştırmaya katılan kadınların kadının evden çıkarken eşinden izin alma konusundaki fikirleri sorulduğunda, yüzde 84.8'i haber vermelidir, yüzde 12.3'ü izin almalıdır ve yüzde 2.9'u ne izin almalıdır ne de haber vermelidir cevaplarını vermişlerdir. Kadınlara "eşinizin her kararına mutlak uyar mısınız?" sorusu sorulduğunda en yüksek oranın yüzde 51.5 ile çoğu zaman cevabında olduğu, bunu sırasıyla ara sıra, her zaman, nadiren ve hiçbir zaman cevaplarının izlediğini görmekteyiz. Kadınlara bir kadının aile kurumu açısından en önemli görevinin ne olduğu sorulduğunda, yüzde 35.7'si kadınlık ve annelik, yüzde 10.7'si kadınlık annelik, aile bütçesine katkıda bulunma, yüzde 4.5'i aileyi temsil etme, yüzde 1.2'si aile bütçesine katkıda bulunma, yüzde 1.2'si kadınlık annelik aileyi temsil etme ve yüzde 46.7'si ise yukarıda belirtilen özelliklerin tamamının annenin görevi olduğunu belirtmiştir. Kadınlara seçimlerde kendilerinin oy verme kararına eşlerinin müdahale edip etmediği sorusuna yüzde 5'i evet cevabını vermiştir (Tablo 2).

Tablo 3: Araştırmaya Katılan Kadınların Ailelerinde Kararlara Katılma Durumları

Değişkenler	Ben		Eşim		Beraber		Aile Büyükleri		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Aile ile ilgili konularda daha çok kim karar veriyor?	24	5,9	52	12,7	328	80	6	1,5	410	100
Çocuğunuzla ilgili kararları daha çok kim veriyor?	64	17,6	21	5,8	275	75,8	3	0,8	363	100
Aile planlaması konusunda kararı kim vermektedir?	54	13,3	21	5,1	330	81,3	1	0,2	406	100
Gayrimenkul alım satım kararlarını kim alıyor?	8	1,9	97	23,4	221	66,2	8	2,4	334	100
Araba alım-satım kararlarını daha çok kim veriyor?	8	2,4	126	37,7	194	58,1	6	1,8	334	100
Tasarruf kararlarını kim alıyor?	46	12,5	69	18,7	249	67,5	5	1,4	369	100
Tatil eğlence kararlarını kim alıyor?	34	9,4	38	10,5	287	79,5	2	0,6	361	100
Beyaz eşya alım kararlarını kim alıyor?	91	22	23	5,6	243	58,7	1	0,2	358	100
Giyim alımı kararlarını kim alıyor?	176	47,1	16	4,3	181	48,4	1	0,3	374	100
Çocukların eğitim-öğretim kararlarını kim alıyor	35	10	19	5,4	294	84,2	1	0,3	349	100
Günlük alışverişi kim yapıyor?	198	50,5	27	6,9	163	41,6	4	1,1	392	100

Araştırmaya katılan kadınlara, ayrı ayrı aile ile ilgili konularda, çocuklarla, aile planlamasında, gayrimenkul alım satımında, araba alım-satımında, tasarrufta, tatil- eğlencede, beyaz eşya alımında, giyim alımında ve çocukların eğitim öğretiminde ailede kararların kimler tarafından verildiği sorulmuş ve aşağıda belirtilen cevaplar alınmıştır. Aile ile ilgili konularda, yüzde 80'ni beraber, yüzde 12.7'si eşim, yüzde 5.9'u ben ve yüzde 1.5'i aile büyükleri karar veriyor cevabını vermişlerdir. Çocuklarla ilgili konularda, yüzde 75.8'i beraber, yüzde 17.6'sı ben, yüzde 5.8'i eşim ve yüzde 0.8'i aile büyükleri karar veriyor cevabını vermişlerdir. Aile planlaması konusunda, yüzde 81.3'ü beraber, yüzde 13.3'ü ben, yüzde 5.1'i eşim ve yüzde 0.2'si aile büyükleri karar veriyor cevabını vermişlerdir. Gayrimenkul alım satımında, yüzde 66.2'si beraber, yüzde 23.4'ü eşim, yüzde 2.4'ü aile büyükleri ve yüzde 1.9'u ben karar veriyorum cevabını vermişlerdir. Araba alım satımında, yüzde 58.1 'i beraber, yüzde 37.7'si eşim, yüzde 2.4'ü ben ve yüzde 1.8'i aile büyükleri karar veriyor cevabını vermişlerdir. Tasarruf yapılmasında, yüzde 67.5'i beraber, yüzde 18.7'si eşim, yüzde 9.4'ü ben ve yüzde 1.4'ü aile büyükleri karar veriyor cevabını vermişlerdir. Tatil-eğlenceye, yüzde 79.5'i beraber, yüzde 10.5'i eşim, yüzde 9.4'ü ben ve yüzde 0.6'sı aile büyükleri karar veriyor cevabını vermişlerdir. Beyaz eşya alım satımında, yüzde 58.7'si beraber, yüzde 22'si ben, yüzde 5.6'sı eşim ve yüzde 0.2'si aile büyükleri karar veriyor cevabını vermişlerdir. Giyim alımında, yüzde 48.4'ü beraber, yüzde 47.1'i ben, yüzde 4.3'ü eşim ve yüzde 0.3'ü aile büyükleri karar veriyor cevabını vermişlerdir. Çocukların eğitim öğretiminde, yüzde 84.2'si beraber, yüzde 10'u ben, yüzde 5.4'ü eşim ve yüzde 0.3'ü aile büyükleri karar veriyor cevabını vermişlerdir (Tablo 3).

Tablo 4: Araştırmaya Katılan Kadınların, Aile İçi Kararlara Katılmadıkları Zaman Gösterdikleri Tepkiler

Değişkenler	n	%
-------------	---	---

Evle ilgili kararlara katılmadığınız zaman herhangi bir tepki gösteriyor musunuz?	Evet	272	68.0
	Hayır	128	32.0
TOPLAM		400	100
Cevabınız evetse ne tür tepki gösteriyorsunuz?	Eşimi uyarıyorum	209	73.1
	Eşimi sert bir biçimde uyarıyorum	36	12.6
	Küsüyorum	30	10.5
	Aldırmıyorum	10	2.4
	Onunla konuşmuyorum	1	0.2
TOPLAM		286	100

"Evle ilgili kararlara katılmadığınız zaman herhangi bir tepki gösteriyor musunuz? Sorusuna, araştırmaya katılan kadınların yüzde 68'i evet cevabını vermişlerdir. Evet cevabını verenlere ne tür tepki verdikleri sorulduğunda ise, yüzde 73. ü eşimi uyarıyorum, yüzde 12.6'sı eşimi sen bir şekilde eleştiriyorum, yüzde 10.5'i küsüyorum, yüzde 2.4 'ü aldırmıyorum ve yüzde 0.2'si onunla konuşmuyorum cevabını vermişlerdir (Tablo 4).

Tablo 5: Seçimlerde Oy Verme Kararına Eşin Müdahale Etme Durumu, Ailede Gayrimenkul Alım-Satımında Kimin Karar Verdiği Ve Ailede Araba Alım- Satımında Kimin Karar Verdiği İle Kadının Eğitim Durumu Arasındaki İlişki

Değişkenler		Öğrenim durumu												Toplam		Anlamlılık
		Okuryazar değil		Okur-yazar		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite/ Y.lisans				
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Seçimlerde oy verme kararınıza eşiniz müdahale eder mi?	Evet	0	0.0	1	12.5	12	11.3	2	7.4	1	1.0	4	2.8	20	5.0	X=15.825 Sd:5 P= 0.07
	Hayır	11	100.0	7	87.5	94	88.7	25	92.6	102	99.0	141	97.2	380	95.0	
	Toplam	11	100.0	8	100.0	106	100.0	27	100.0	103	100.0	145	100.0	380	100.0	
Ailede gayrimenkul alım satımında kararı kim veriyor.	Eşim	6	60.0	4	66.7	30	39.5	7	30.4	28	32.6	28	21.4	103	31.0	X=16.525 Sd:5 P= 0.005
	Ben	0	0.0	0	0.0	3	3.9	0	0.0	3	3.52	2	1.5	8	2.4	
	Beraber	4	40.0	2	33.3	43	56.6	16	69.6	55	64.0	101	77.1	221	66.6	
Toplam	10	100.0	6	100.0	76	100.0	23	100.0	86	100.0	131	100.0	332	100.0		
Ailede araba alım-satımında kararı kim veriyor.	Eşim	4	50.0	4	66.7	38	52.1	11	47.8	38	43.7	35	25.9	130	39.2	X=18.098 Sd:5 P= 0.003
	Ben	0	0.0	0	0.0	2	2.7	0	0.0	2	2.3	4	3.0	8	2.4	
	Beraber	4	50.0	2	33.3	33	45.2	12	52.2	47	54.0	96	71.1	194	58.4	
Toplam	8	100.0	6	100.0	73	100.0	23	100.0	87	100.0	135	100.0	332	100.0		

Öğrenim durumu, okur-yazar değil, okuryazar, ilkököl, ortaokul, lise ve üniversite / Y. Lisans olan kadınlar arasında, eşin seçimlerde oy verme kararına müdahalesi ile gayrimenkul alım-satımı ve araba alım satımı açısından anlamlı farklılıklar bulunmaktadır ($p=0.007$, $p=0.005$, $p=0.003$). Okur-yazar olmayan grupta, eşin oy verme kararına müdahale olmazken, bunun dışında eğitim seviyesi yükseldikçe karara müdahale azalma gözlenmektedir. Gayrimenkul alım-satımında, kadının eğitim seviyesi yükseldikçe, erkeğin tek başına karar vermesi azalırken, kadının tek karar vermesi ve beraber karar verme oranında artma gözlenmektedir. Öğrenim durumu, okur-yazar değil, okuryazar, ilkököl, ortaokul, lise ve üniversite/Y.Lisans olan kadınlar arasında, aile ile ilgili konularda, çocukla ilgili konularda, aile planlaması konusunda, tasarruf yapma, tatil ve eğlence, beyaz eşya giyim kuşam,

çocukların eğitim-öğretimi ve günlük alışveriş kararlarına katılma açısından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p=0.176$, $p=0.312$, $p=0.491$, $p=0.274$, $p=0.950$, $p=0.442$, $p=0.737$, $p=0.522$).

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bir Faktör Olarak Eğitimin Kadının Aile İçi Kararlara Katılımı Üzerine Etkisi araştırmasında hızlı değişim süreci yaşayan toplumumuzda, en küçük ve en temel birim olan aile içinde kararlardaki etkinliği değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Araştırmaya katılan kadınların öğrenim seviyesi erkeklerin seviyesinden daha düşüktür. Geleneksel Türk ailesinde erkek otoritesinin olduğu görüşü de tartışılabilir duruma gelmiştir. Araştırmaya katılan kadınlardan, öğrenim durumu ile evde erkek otoritesi olup olmaması açısından anlamlı bir fark bulunmaktadır. Kadınların ve/veya erkeklerin öğrenim seviyesi yükseldikçe, evde erkek otoritesinde azalma gözlenmektedir. Erkeğin öğrenim seviyesi ile kadının, oy verme kararına müdahale, gayrimenkul alım satımı, günlük alışveriş kararlarına katılma açısından anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Erkeğin öğrenim seviyesi yükseldikçe eşin oy verme kararına müdahalesinde düşme gözlenmektedir. Gayrimenkul alım satımında, erkeğin (kocanın) öğrenim seviyesi yükseldikçe, tek başına karar verme oranında azalma gözlenirken, kadının karar verme oranında ve beraber karar verme oranında artma gözlenmektedir. Öğrenim durumu ile eşle problem yaşanması durumunda ayrılmayı düşünme durumu açısından anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Kadının eğitim seviyesi yükseldikçe eşile herhangi bir problem yaşadığı zaman ayrılmayı düşünme oranı da yükselmektedir. Kadınlar aile ile ilgili kararlara katılmak istemekte herhangi bir nedenle katılmadığında ise tepki göstermektedir. Kadınların aile içi ve toplumsal karar mekanizmalarında etkili bir şekilde yer alabilmeleri için öncelikle kadınların aynı zamanda erkeklerin eğitim seviyelerinin yükseltilmesi gerekmektedir. Kadınların meslek ve iş sahibi olduktan(ekonomik bağımsızlıklarını kazandıktan) sonra evlenmeleri yani maddi ve sosyal güvence elde ettikten sonra evlenmeleri onların aile içi kararlara katılmalarını, karşılaştıkları problemleri çözmelerini ve toplumsal karar mekanizmalarında rol olmalarını kolaylaştıracaktır. Bu amaçla kadınların mutlaka eğitim düzeylerinin yükseltilmesi iş ve meslek sahibi olmalarını sağlayacak imkânlar oluşturulmalıdır. "Meslek Edindirme Kursları" açılmalı ve yaygınlaştırılmalıdır. Aile Bağlarına" verilen önemin devamı için Devlet tarafından politikalar geliştirilmelidir. Bu amaçla yazılı ve görsel medyadan faydalanılabilir. Kadınların aile içinde ve toplumda statüleri yükseltilerek karar mekanizmalarına etkin bir şekilde katılmaları sağlanmalıdır. Bunu sağlamak büyük oranda kadınların ellerindedir. Kadınlar çocuklarının cinsiyete dayalı işbölümü ve rollerden bağımsız bir şekilde sosyalleşmelerini gerçekleştirmelidir. Kız çocukların itaat eden, hizmet eden, erkeklerin emir veren ve hizmet edilmesi gereken cinsler olarak sosyalleşmeleri evlilik hayatlarına da aynı şekilde yansımaktadır. Bu nedenle gerek kız gerek erkek çocukların sosyalleşmelerinin fert olarak bağımsız düşünen, işbölümü, çalışma, paylaşma karar verme v.b konularda cinsiyet ayrımcılığına dayalı değerlendirmelerden uzak gerçekleştirilmeleri gerekmektedir. Düşüncelerinden, tutum ve davranışlarından şikâyet ettikleri erkekleri yetiştiren kadınlarıdır. Eğitim düzeyi yükseldikçe kadınların çocukların sosyalleşmelerinde cinsiyete dayalı işbölümü konusunda eşitlikçi bir yaklaşımda bulunacakları beklenmektedir

KAYNAKLAR

- Arslantürk, Z. (1995). Sosyal bilimciler için araştırma metot ve teknikleri (2. Baskı). İstanbul: İFAV Yayınları, No: 103.
- Başaran, F. (1984). *Ailede cinsiyet rollerine ilişkin tutum değişimleri: Türkiye'de ailenin değişimi*, Yayma Hazırlayan: Türköz Erdem, Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayını,145-161.
- Blumberg, R.L, & Coleman, M.T. (1989). The theoretical look at the gender balance of power in the american couple. *Journal of Family Issues*, 10(2).
- Cebeci, D. (1993). *Tanzimat ve Türk ailesi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat Yayınları.
- Drucker, F.P. (2001). *Etkin karar, karar alma*. Harvard Business Review, Çev: Ahmet Kardam, İstanbul: Türkiye Metal İşçileri Sendikası.

- Duverger, M. (1999). *Sosyal bilimlere giriş*. Çev: Ünsal Öskay, 5. Baskı, Ankara: Bilgi Yayınları.
- Eren, E. (1993). *Yönetim ve organizasyon*, İstanbul: Beta Yayın ve Dağıtım A.Ş.
- Erkal, M. (1991). *İktisadi kalkınmanın kültürel temelleri*, İstanbul: Yenilik Basımevi
- Gökçe, B. Acar, F., Ayata, A., Kasapoğlu, A., Özer, İ. ve Uygun, H. 1993. *Geçekondularda aileler arası geleneksel dayanışmanın çağdaş organizasyonlara dönüşümü*, Ankara: Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayınları.
- Diesing, P. (1962). *Reason in society: Five types of decision and their social conditions*, Urbana: University of Illinois Press.
- Hare-Mustin, R. T. (1988). Family change and gender differences: Implications for theory and practice, *Family Relations* 37, 36-41
- DİE/TÜİK (2000–2006). Evlenme İstatistikleri, Ankara.
- DİE/TÜİK (2000–2006). Boşanma İstatistikleri, Ankara.
- Erkut, S. (1982). *Dualism in values toward education of Turkish women*, Der. Çiğdem Kağıtçıbaşı, Sex Roles Family and Community in Turkey, Indiana: Indiana Press.
- Jacobson, M. (1969). Values I, East Lansing Mich, Michigan Cooperative Extension Service, Extension Bulletin E-647)
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1984). *Türkiye'de ailenin değişimi yasal açıdan incelemeler*, Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni insan ve insanlar* (10. Baskı), İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1998). *Türkiye'de kadının statüsü: kültürler arası perspektifler, 75. yılda kadınlar ve erkekler*, Editör: Ayşe Berktaç Hacımırzaoğlu, Bilanço 98, İstanbul: Türkiye İş Bankası Tarih Vakfı Kültür Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1990). Türkiye'de Kadınların Aile İçi Statüsü, Eğitimi ve İstihdamı, Değişen Bir Toplumda Kadınların İstihdam İmkanlarının Geliştirilmesi Konferansı 7-8 Kasım 1989, İstanbul.
- Kafesoğlu, İ (1970). *Türk milliyetçiliğinin meseleleri, 1000 temel eser*, İstanbul.
- Kimmel, P. R., & Game, J. W. (1966). Theory, mutual identification, *Journal of Marriage and The Family*,
- Kadın ve Sosyo-Ekonomik Gelişme, Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Ankara-1992.
- Paolucci, B., Olive, A., Hail, N., & Axmn, W. (1977). *Family decision making an ecosystem approach*, New-York.
- Sayın, Ö. (1990). *Aile sosyolojisi*, İzmir: E.Ü Edebiyat Fakültesi Yayını, No: 57.
- Tallichet, S. E., & Willits, F. K. (1986). Gender-role attitude change of young women:influential factors from a panel study, *Social Psychology Quarterly*, 49(3), 106-133.
- Zimmerman, C. (1964). *Yeni sosyoloji dersleri*, Çev: Amiran Kurtkan, İstanbul: İ.Ü İktisat Fakültesi Yayınları, No: 154.

Extended Abstract

The aim of this study is to identify the effects of female education on their participation in decision making in the Turkish family in its evolution from the past up to the present day. In the traditional family structure, there is a mechanism in which the male, the husband, the head of the family, makes the decisions and in which the female, the woman, the wife, has to abide by these decisions. The present day Turkish family is affected by the fast changes and transformations in the social structure, legal arrangements for women's rights, and developments in female education and employment. How do the improvements in the education level of the female affect their domestic status and especially their participation in the domestic decision-making process? Decision making is one of the most sensitive issues in a family. A woman who is part of the decisions that are made in the family will bear the

positive or negative consequences of those decisions, and in this way, possible clashes or disputes or even violence will be prevented. The study investigated how the factors that determine the status of the female in the family, division of labor at home, roles, and females' participation in the family-related decision making vary depending on the education level of the female. This study employed a literature review and quantitative research methods. The educational factor that affect the role of the female in the decision making process in a family was evaluated and tested in a cause and effect relationship. The hypotheses were tested by evaluating the cause and effect relationship between 'the use of the power of decision making in the family' and 'educational level that affect the decision making'. The population of the study contains families currently living in Istanbul. For the sampling, neighborhoods in the Asian side of Istanbul were evaluated on the basis of "high", "mid" and "low" socio-economic statuses. As a result of these evaluations, the neighborhoods of Kadıköy were assigned to the "high" group, the neighborhoods of Üsküdar to the "mid" group, and the neighborhoods of Ümraniye to the "low" group. 600 people were chosen from these neighborhoods by using the quota sampling method, and a self-administered questionnaire was administered to them. 186 questionnaires were excluded due to the fact that respondents either did not answer all the items or they misunderstood them. The data that were obtained from the remaining 414 questionnaires were analyzed. The questionnaire was administered to the females who are married and who still live with their husbands. Employment condition was not taken into consideration. The statistical analyses of the data were made with SPSS v10.0 and Excel. The analyses were presented as frequency tables and crosstabs. Relationships between the dependent and independent variables were sought. If there were any statistically significant relationships, their direction was sought. Chi-square and Kruskal-Wallis tests were used to determine the relationships between the variables; t-test, ANOVA, correlation tests and Tukey Post-hoc Multiple Comparison Test were used for the independent variables. According to the findings, the education level of males is higher than that of females. The education levels of mothers and mothers-in-law are lower than the fathers and fathers-in-law. When we compare the mothers in the sample with their mothers-in-law, the educational difference between them is statistically significant. As the educational level of the female increases they start to have professions and jobs, and this makes them more independent economically, and as a result, they want to participate in the decision making more effectively. The participants stated that whenever they leave the house for different reasons, they usually inform their husbands and that they abide by the decisions made by their husbands. They also stated that the most important duties of the mother in a family are womanhood and motherhood. Male intervention in female decisions for voting in elections still continues. There is a statistically significant difference between the education level of the females and the intervention of their husbands in their decisions for voting in elections and their participation in making decisions about buying and selling real estates and cars. As the education level of the female increases, male intervention in the decisions of the females for voting decreases. As the education level of the female increases, the role of the male as the sole decision-maker in buying and selling real estates and cars decreases, and the role of the female as the sole decision-maker and joint decision making increase. The study has found that as the education level of the female increases, their contribution to the household income increases, and that their status in both family and society increases. In the traditional family structure, the male is the sole decision-maker; however, it was found that as the education level of the female increases, the tendency for joint decision making increases. However, in some areas such as buying and selling real estates and cars, holiday planning, and money saving which are of high financial importance, the rate of the male as the sole decision-maker increases, while the rate of joint decision making decreases. Regarding the issues such as the

family and children, children's education, and family planning, the decisions are usually taken together by the male and female. It was found that the male is the sole decision-maker in buying and selling real estates and cars, money saving, and holiday/entertainment planning. In buying clothes and white goods, the decisions of the female are usually more effective. The education levels of the participant females are lower than the education level of their husbands. The view that the male authority is dominant in the traditional Turkish family has for some time been a matter of debate. There is a statistically significant difference between the education level of the female and male authority in the family. It was observed that as the education level of the female and/or male increases, there is a decrease in the male authority in the family. There are statistically significant differences between the education level of the male and his intervention in the decisions of the female in voting, buying and selling real estates and cars, and participating in the daily shopping decisions. The study found that as the education level of the male increases, they intervene less in the female decisions for voting. It was observed that as the education level of the male increases, there is a decrease in his role as the sole decision-maker in buying and selling real estates while the role of the female as decision-maker and joint decision making increase. In cases where the female experience problems with the male, as the education level of the female increases, so does the rate of the "yes" responses to "think of getting a divorce". On the other hand, if the female want to participate in decision making but if the male reject this for some reason, they react. In order for a more effective participation of the female in the decision making process in the family and in the social decision making mechanisms, it is necessary that the education level of both females and males be increased. In conclusion, it can be said that the female should consider marriage after they have had a profession or job (i.e., after they have obtained financial independence). That is, they should marry after they have obtained financial and social security. This will facilitate their participation in the decisions made in the family, help them solve the problems that they will encounter, and have a role in the social decision making mechanisms. To this end, it is a must to increase the education level of the female and to create opportunities for them to have a profession or job. Vocational courses must be opened and be made accessible to all. In order to maintain the "family ties", the related bodies of the state must develop policies. The mass media can be utilized for this. The status of the women in the family and society must be elevated, and they must be made participate in the decision making mechanisms more effectively. To a large extent, this can only be ensured by the women. Women must socialize their children independently of sex-based division of labor and roles. Girls are socialized in the family as a gender who should always be subservient and who should always serve; on the other hand, boys are socialized as a gender who should always be bossy and who is to be served. This is inevitably reflected in their marriages. For this reason, both girls and boys must be socialized in the family in a way in which they can think independently as individuals and which is away from evaluations that are based on sex discrimination on such subjects as division of labor, work, sharing, decision making, etc. Females bring up males; however, it is the females who complain about the ways of thinking, approaches and behaviors of the males. It is hoped that as the education level of the female increases, they will adopt an egalitarian approach in the socialization of the children instead of a sex-based division of labor.